

УДК 339.5

Ставська Ю.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму
Вінницького національного аграрного університету

Курило Н.Ф.

магістр факультету менеджменту та права
Вінницького національного аграрного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ АЗІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено сучасний стан торговельних відносин між Україною та країнами Азії, здійснено аналіз динаміки експорту та імпорту товарів та послуг України з Азіатським регіоном. Визначено актуальність та розширення можливостей експорту товарів за рахунок підписання угод про зону вільної торгівлі з деякими країнами Азії. Проаналізовано пріоритетні напрями стратегічного співробітництва, зроблено пропозиції щодо економічного розвитку України з Китаєм, оскільки існує взаємне прагнення сторін до збільшення обсягів двосторонньої торгівлі, розвитку довгострокових форм економічного співробітництва, поглиблення інвестиційної взаємодії між країнами.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, торговельні відносини, співробітництво, зона вільної торгівлі.

АННОТАЦИЯ

В статье освещено современное состояние торговых отношений между Украиной и странами Азии, осуществлен анализ динамики экспорта и импорта товаров и услуг Украины с Азиатским регионом. Определены актуальность и расширение возможностей экспорта товаров за счет подписания соглашений о зоне свободной торговли с некоторыми странами Азии. Проанализированы приоритетные направления стратегического сотрудничества, внесены предложения по экономическому развитию Украины с Китаем, поскольку существует взаимное стремление сторон к увеличению объемов двусторонней торговли, развитию долгосрочных форм экономического сотрудничества, углубления инвестиционного взаимодействия между странами.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, торговые отношения, сотрудничество, зона свободной торговли.

ANNOTATION

The article describes the current state of trade relations between Ukraine and the countries of Asia, analyzes the dynamics of export and import of goods and services of Ukraine with the Asian region, identifies the relevance and expansion of export opportunities through the signing of free trade agreements with some Asian countries, analyzes the priority areas strategic cooperation, proposals on Ukraine's economic development with China have been made, as there is a mutual desire of the parties to increase the volumes of bilateral tradeoffs, development of long-term forms of economic cooperation, deepening of investment cooperation between Ukraine and China.

Key words: foreign economic activity, export, import, trade relations, cooperation, free trade zone.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Співпраця з країнами Азії як безпосередніми сусідами нашої держави є однією із закономірних умов розвитку вітчизняної економіки. Необхідність поглиблення інтеграційних зв'язків є одним з обов'язкових

чинників підвищення ефективності функціонування як кожного окремого підприємства, так і всієї економічної системи. Встановлення стабільних відносин із країнами – членами Митного союзу є одним із пріоритетних завдань держави, оскільки Україна за рахунок сприятливих природно-економічних умов та географічного положення може досягти значних успіхів у цьому напрямі, що підвищує значимість даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Дослідження проблем співробітництва України з країнами Азії здійснювали такі українські науковці, як: А.С. Філіпенко, З.Я. Макогін, В.М. Галик, А.І. Мокій, І.В. Клименко, Н.М. Грущинська, О.В. Кравченко, Н.Ю. Коровайченко, Ю.В. Ставська та ін. Також цій проблемі присвячено аналітичні доповіді Національного інституту стратегічних досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є висвітлення проблем, особливостей та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності України з країнами Азії на сучасному етапі.

Досягнення означеної мети передбачало постановку і вирішення таких завдань, як розгляд особливостей співпраці України із Азіатським регіоном; аналіз динаміки зовнішньоторговельного обороту України (товарів і послуг) із країнами Азії; визначення переваг та недоліків українського експорту в Азіатський регіон; визначення актуальності та розширення можливостей експорту товарів за рахунок підписання угод про зону вільної торгівлі з деякими країнами Азії; внесення пропозицій щодо поглиблення торгових зв'язків України з Китаєм, які позитивно впливають на економічне зростання України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На ефективну реалізацію соціально-економічної політики країни безпосередньо впливає зовнішньоекономічна політика, що й є її важливим складником.

У той час, коли Україна займає неналежне місце в міжнародному поділі праці, коли структура економіки не відповідає ресурсному

потенціалу, якість продукції значною мірою поступається закордонним аналогам, сальдо платіжного балансу є вже кілька років поспіль негативним, курс національної грошової одиниці залишається нестабільним, зовнішньоекономічна політика країни повинна орієнтуватися на вирішення цих проблем [6].

У науці, політиці, суспільстві з набуття незалежності велися дискусії щодо зовнішньоекономічного вектору України («Схід – Захід»), але зовнішньоекономічної політичної виваженості так і не було. Причинами цього є політичні та економічні інтереси владних структур, що змінювалося, геополітичне становище України і, відповідно, інтереси Росії та країн Європи.

Міжнародний режим України формувався два десятиліття. Країна підписала значну кількість двосторонніх, багатосторонніх угод, є членом міжнародних організацій, а також регіональних союзів. Положення угод давали значні можливості Україні використовувати зовнішньоекономічні зв'язки для соціально-економічного розвитку. Але, на жаль, владні структури реалізовували тільки власні амбіції та інтереси [6].

Зовнішньоторговельна, зокрема митно-тарифна, політика країни повинна орієнтуватися не на фіскальний аспект (зокрема, податково-бюджетний), а бути регулятором, стимулом розвитку національної економіки, зважувати попит на внутрішньому ринку й орієнтувати національного товаровиробника на впровадження нових технологій, які є якісним складником конкурентоспроможності продукції. У реалізації такої зовнішньоекономічної політики мають брати участь також регіони, але на основі загальнодержавної політики.

Реформа державного, муніципального управління, значна економічна фінансова самостійність регіонів повинні також доповнюватися й правом регіонів самостійно приймати рішення про залучення іноземних інвестиційних ресур-

сів, підписання зовнішньоторговельних договорів у рамках загальнодержавних програм [6].

На сучасному етапі зовнішня політика країни характеризується багатовекторністю, прагненням розвивати поступальні відносини з ключовими гравцями сучасного багатополлярного світу. Не випадково, що, крім традиційних європейського і російського векторів, у зовнішній політиці України поступово розвиваються перспективні напрями. Відповідно, експортний потенціал України потребує нових стимулів, а саме перспективних векторів [8].

Одним із найбільш перспективних напрямів зовнішньої політики України на даному етапі є азіатський вектор. Можна виділити низку чинників, які можуть свідчити про об'єктивність проникнення України в нові індустріальні регіони, що розвиваються, такі як Далекий Схід, Південно-Східна та Південна Азія [8].

По-перше, ринок Азіатського регіону характеризується величезною ємністю та імпорнтним потенціалом. По-друге, азіатські держави є великими інвесторами в сировинні та в промислові сектори. Характерною особливістю їхньої інвестиційної політики є відсутність уваги, на відміну від країн ЄС, на внутрішньополітичну стабільність, інвестиційний клімат у цілому. По-третє, можна виділити і політичний чинник зближення України та азіатських держав.

Розширення зв'язків України з країнами Азії на багатосторонній основі створює можливість виходу на великі масштабні азіатські ринки, які є дуже привабливими для вітчизняних виробників, особливо аграріїв (рис. 1).

Дослідивши статистичну інформацію щодо пропозиції та споживання сільськогосподарської продукції, можна зробити висновок про незаповненість азіатського ринку сільськогосподарською продукцією на 20–30%, що дає великі перспективи заповнення цієї ніші продукцією українського виробництва.

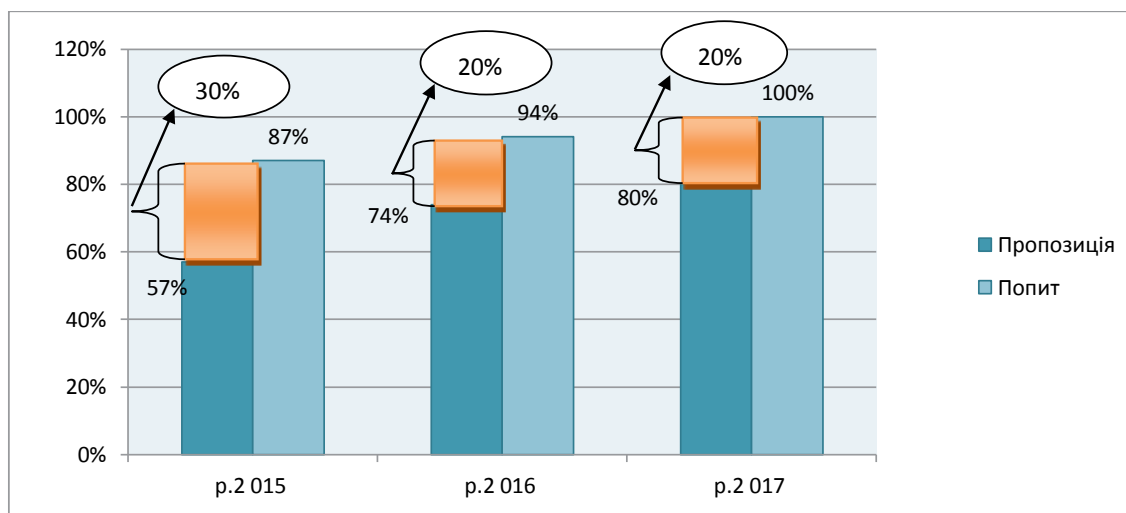

Рис. 1. Співвідношення попиту та пропозиції на сільськогосподарську продукцію в країнах Азії за період 2015–2017 р.

Джерело: складено за [2]

На сучасному етапі структура експорту продукції до країн Азії займає другу позицію після країн Європи (рис. 2).

Як бачимо, більше третини вітчизняної експортної продукції спрямовано в європейські країни. При цьому, на жаль, частка європейського експорту складається переважно з продукції сировинного характеру. Разом із цим залежність України від енергоносіїв східних країн зростає та породжує подальше підвищення частки імпорту в динаміці зовнішньоторговельного обороту України (табл. 1). Крім того, експорт в Азіатський регіон складається переважно з готової продукції, що підвищує його кінцеву вартість та збільшує доходи країни. До її складу належать такі види товарів, як: продукція АПК та харчової промисловості (47,1%), продукція металургійного комплексу (23,0%), продукція машинобудування (11,4%), мінеральні продукти (9,4%), продукція хімічної промисловості (5,0%), продукція з деревини (4,1%) [3].

Дослідивши структуру міжнародної торгівлі України, можемо зробити висновок, що частка імпорту в зовнішньоторговельному обороті з країнами СНД та Європи дещо перевищує частку експорту. З країнами Азії ситуація протилежна. У цілому торговельно-економічні зв'язки України з країнами Азії розвиваються

як за рахунок експорту вітчизняної продукції, так і імпорту переважно сировинних ресурсів.

Для більш детального аналізу зовнішньоекономічної діяльності України з країнами Азії необхідно виділити ті з них, які відіграють найважливішу роль. Для цього виберемо країни Азії, в яких товарооборот з Україною найбільший.

П'ятірку лідерів зі споживання української продукції у 2017 р. очолили такі країни Азії, як Індія, Туреччина, Іран, Ізраїль, Саудівська Аравія. Основні товарні позиції українського експорту: жири та олії рослинного походження; аграрна продукція; чорна металургія; реактори ядерні, котли та машини; добрива; продукти неорганічної хімії. Основні товари азіатського імпорту в Україну: фармацевтична продукція; органічні хімічні сполуки; пластмаси та полімерні матеріали; чорні метали та вироби з них; тютюн та промислові замітники тютюну [4]. Також Україна здійснює у невеликих обсягах експорт продукції АПК до Японії та Китаю. Так, у 2017 р. було погоджено документацію та отримано дозвіл на експорт до Японії продукції молочної галузі України. Нині країна веде переговори з Японією щодо відкриття ринку для продукції птахівництва [5].

Таким чином, у структурі експорту України до Азіатського регіону переваги віддаються аграрному сектору, оскільки виробництво су-

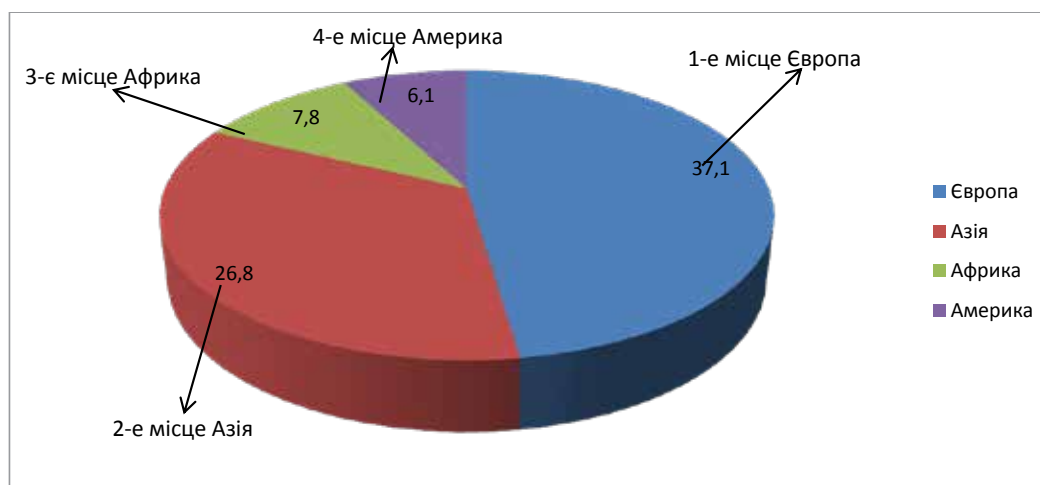

Рис. 2. Структура експорту товарів та послуг України за 2017 р., %

Джерело: складено за [2]

Таблиця 1

Структура зовнішньоторговельного обороту України (%)

	2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Країни СНД	24,9	27,5	21,8	22,3	21,2	22,8
Європа	31,9	42,2	34,2	44,5	37,1	45,8
Азія	28,7	15,8	28,5	19,0	26,8	18,7
Америка	5,2	5,5	5,6	6,1	6,0	6,7
Африка	8,2	7,3	8,7	5,7	7,8	4,8
Австралія	1,1	1,7	1,2	2,4	1,1	1,2
Всього	100	100	100	100	100	100

Джерело: розраховано на основі [2]

Таблиця 2

Структура експорту та імпорту товарів України з країнами Азії за 2017 р. (млн. дол. США)

№	Країни Азії	Товарооборот		Імпорт		Експорт	
		млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%
1.	Китай	7438	39,8	5400	60,7	2038	20,8
2.	Туреччина	3695	19,8	1210	13,6	2485	25,4
3.	Індія	2726	14,6	537	6,0	2189	22,4
4.	Ізраїль	764	4,1	163	1,8	601	6,1
5.	Саудівська Аравія	690	3,7	173	1,9	517	5,3
6.	Казахстан	686	3,7	315	3,5	371	3,8
7.	Індонезія	652	3,5	255	2,9	397	4,1
8.	Іран	622	3,3	70	0,8	552	5,6
9.	Японія	908	4,9	691	7,8	217	2,2
10.	Грузія	501	2,7	83	0,9	418	4,3
	Всього	18682	100	8897	100	9785	100

Джерело: розраховано на основі [2]

часної високоякісної технологічної продукції поки що знаходиться на досить низькому рівні у зв'язку з нестачею необхідних ресурсів, доведених працівників та впровадження міжнародних стандартів якості.

Актуальним залишається питання про відкриття зони вільної торгівлі України з деякими країнами Азії. Переговори про зону вільної торгівлі між Україною і Туреччиною тривають останні сім років. Більше 90% положень угоди вже узгоджені, й є підстави сподіватися, що до кінця 2018 р. її укладуть. Країни завершили десятий раунд переговорів щодо укладення угоди про зону вільної торгівлі. На цьому етапі обговорили доступ до ринку сільськогосподарських товарів, ринку послуг, положення угоди щодо телекомунікацій та електронної комерції [1].

Делегації України та Ізраїлю попередньо підписали угоду про створення зони вільної торгівлі між країнами. Переговори були активізовані в 2015 р., і лише в 2017 р. пройшли 11 раундів перемовин. Набрання чинності документом дасть змогу одразу і без мит експортувати до Ізраїлю широку лінійку агропродукції та продовольства, а також ліки, косметику, продукцію хімічної та легкої промисловості, будівельні матеріали, електроніку.

Розпочато процедуру внесення змін до угоди між урядом України та урядом Республіки Грузія про вільну торгівлю. Грузія є першою країною, з якою Україна планує застосувати на практиці Регіональну конвенцію Пан-Євро-Мед. 1 лютого 2018 р. Україна стала повноправним членом Регіональної конвенції Пан-Євро-Мед. На практиці застосування Конвенції має такий вигляд: під час виробництва товарів в Україні можна закуповувати сировину і комплектуючі в Грузії, а вже готову продукцію експортувати в інші країни – члени Конвенції, використовуючи ефект діагонального накопичення за встановлення преференційного статусу товару. Українські матеріали і комплектуючі можуть використовуватися у виробництві в Грузії для подальшого експорту у вигляді складників готової продукції [1].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Україна має важливе геополітичне та гео економічне становище, що робить її важливим транспортно-логістичним центром у рамках інфраструктури «Шовкового шляху» – проекту, який має на меті тісніше з'єднати Європу та Азію. «Шовковий шлях» дає Україні технічну можливість обійти обмеження, встановлені Російською Федерацією щодо транзиту своєї продукції до країн Центральної Азії.

Найбільш розвинутим у сфері виробництва сучасної високоякісної технологічної продукції серед країн Азії є Китай. Торговельний баланс для України з Китаєм є негативним, оскільки імпорт перевищує експорт. Проте існує взаємне прагнення сторін до збільшення обсягів двосторонньої торгівлі, диверсифікації її структури, розвитку довгострокових форм економічного співробітництва, поглиблення інвестиційної взаємодії між Україною та Китаєм.

Поглиблення торгових зв'язків із Китаєм позитивно впливає на економічне зростання України, однак значне переважання імпорту вимагає ретельного аналізу заходів торговельної політики, тому наші пропозиції є такими:

1. Поліпшити структуру торгівлі шляхом введення нових форм торговельних відносин, особливо це стосується виробничого співробітництва: співпраці на компенсаційній основі та організації спільних виробництв шляхом придбання ліцензій.

2. Пошук способів зменшення енергоємності експортних галузей як такої, що значно впливає на конкурентоспроможність українського експорту.

3. Розроблення інституційних основ для співпраці, які повинні включати не тільки міждержавні макроекономічні, а й низку галузевих органів для встановлення ефективного співробітництва в конкретних сферах.

4. Стимулювання засобів тарифного та нетарифного регулювання імпорту в Україну.

5. Створення спільного інвестиційного фонду на умовах паритету.

На сучасному етапі одним із головних напрямів нашої зовнішньополітичної діяльності в країнах Азії повинно стати формування і пропагування серед азійських країн образу України як миролюбивої європейської держави, надійного та передбачуваного партнера, дійсно зацікавленого в розвитку широких відносин із країнами регіону [3].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Все, що треба знати сьогодні. Вільна торгівля України та країн Азії. URL: <https://ukr.segodaya.ua/economics/enews/svobodnaya-torgovlya-ukrainy-i-turcii-raskryty-detali-neprostyh-peregovorov-1136025.html>
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Економічне співробітництво України та країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону. URL: http://allref.com.ua/uk/skachaty/Ekonomichne_spivrobitnictvo_Ukrayini_ta_krayin_aziats-ko-tihookeans-kogo_regionu.
4. Посольство України в Республіці Індія. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Індією. URL: <https://india.mfa.gov.ua/ua/ukraine-in/trade>
5. Посольство України в Японії. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Японією. URL: <https://japan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-japan/trade>
6. Ставська Ю.В. Стратегія формування та розвитку зовнішньоекономічного потенціалу підприємств АПК України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 5. С. 89–93.
7. Ставська Ю.В. Технічне регулювання якості продукції аграрного сектора України в контексті глобалізації. Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія «Економічні науки». 2013. Вип. 4 (81). С. 218–224.

8. Україна та країни Південно-Східної Азії. Азійський вектор. URL: uk.wikipedia.org/wiki/Україна_та_країни_Південно_Східної_Азії.

REFERENCES:

1. All you need to know today (2018), "Free Trade between Ukraine and Asia", available at: <https://ukr.segodaya.ua/economics/enews/svobodnaya-torgovlya-ukrainy-i-turcii-raskryty-detali-neprostyh-peregovorov-1136025.html> (Accessed 7 October 2018).
2. State Statistics Service of Ukraine (2018), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 3 October 2018).
3. Abstract (2016), "Economic cooperation of Ukraine and the countries of the Asia-Pacific region" available at: http://allref.com.ua/uk/skachaty/Ekonomichne_spivrobitnictvo_Ukrayini_ta_krayin_aziats-ko-tihookeans-kogo_regionu (Accessed 7 October 2018).
4. Embassy of Ukraine in the Republic of India (2017), "Trade and Economic Cooperation between Ukraine and India" available at: <https://india.mfa.gov.ua/ua/ukraine-in/trade> (Accessed 6 October 2018).
5. Embassy of Ukraine in Japan (2017), "Trade and Economic Cooperation between Ukraine and Japan", available at: <https://japan.mfa.gov.ua/en/ukraine-japan/trade> (Accessed 6 October 2018).
6. Stavsky Yu.V. (2015), "Strategy of formation and development of foreign economic potential of enterprises of agroindustrial complex of Ukraine", Global and national problems of the economy, no. 5, pp. 89–93.
7. Stavsky Yu.V. (2013), "Technical regulation of the quality of agrarian sector products in Ukraine in the context of globalization", Collection of scientific works of Vinnytsia National Agrarian University. Economic Sciences, vol. 4, no. 81, pp. 218-224.
8. Ukraine and Southeast Asian countries (2018), "Asian vector", available at: uk.wikipedia.org/wiki/Україна_та_країни_Південно_Східної_Азії (Accessed 2 October 2018).

Stavska Yu.V.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management
of Foreign Economic Activity,
Hotel and Restaurant Business and Tourism,
Vinnytsia National Agrarian University*

Kurylo N.F.

*Master's Degree, Faculty of Management and Law,
Vinnytsia National Agrarian University*

PECULIARITIES OF FOREIGN TRADE COOPERATION OF UKRAINE WITH ASIAN COUNTRIES IN GLOBALIZATION CONDITIONS

At the present stage, Ukraine's foreign policy is characterized by a multi-vector nature, the aspiration to develop forward relations with the key players of the modern multipolar world. It is no coincidence that in addition to traditional European and Russian vectors, Ukraine's foreign policy is gradually developing promising directions. Accordingly, the export potential of Ukraine needs new incentives, namely prospective vectors.

One of the most promising directions of Ukraine's foreign policy at this stage is the Asian vector. It should be noted that a number of factors can be distinguished, which may indicate the objectivity of Ukraine's penetration into emerging industrialized developing countries such as the Far East, South-East, and South Asia.

First, the Asian market is characterized by enormous capacity and import potential. Secondly, the Asian states are large investors in the raw materials and in the industrial sectors. A characteristic feature of their investment policy is the lack of attention, unlike the EU countries, on internal political stability, the investment climate in general. Thirdly, one can also highlight the political factor of rapprochement between Ukraine and Asian states.

The expansion of the ties between Ukraine and the countries of Asia on a multilateral basis creates an opportunity to reach large Asian markets, which are too attractive for domestic producers, especially agrarians.

Having examined the statistical information on the supply and consumption of agricultural products, we can conclude that the Asian market is not completely filled with agricultural products by 20-30%, which gives great prospects for filling this niche with products of Ukrainian production.

At the present stage, the structure of export of products to the countries of Asia takes the second place in relation to the countries of Europe. Exports to the Asian region consist mainly of finished products, which increases its final value and increases the country's revenues. Among them are the following types of goods: agricultural products and food industry (47.1%), products of the metallurgical complex (23.0%), machine building products (11.4%), mineral products (9.4%), products chemical industry (5.0%), wood products (4.1%).

The fifth leaders in consuming Ukrainian products in 2017 were led by the following Asian countries: India, Turkey, Iran, Israel, and Saudi Arabia. The question remains about the opening of the free trade zone of Ukraine with some Asian countries. The negotiations on a free trade zone between Ukraine and Turkey have been going on for the last seven years. More than 90% of the provisions of the agreement are already agreed and there is a reason to hope that by the end of 2018 it will be concluded. Negotiations on the Free Trade Area with Israel were intensified in 2015, and only in 2017 were 11 rounds of talks. The entry into force of the document will allow the export of a wide range of agro-products and foodstuffs to Israel, as well as medicines, cosmetics, products of the chemical and light industry, building materials and electronics, without any customs duties. The procedure for amending the agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Georgia on free trade has begun. Georgia is the first country, with which Ukraine plans to apply the Pan-Euro-Honey Regional Convention in practice. On February 1, 2018, Ukraine became a full member of the Pan-Euro-Med Regional Convention.

Consequently, at the present stage, one of the main directions of our foreign policy in Asia should be the formation and promotion of the image of Ukraine as a peace-loving European state, a reliable and predictable partner who is really interested in developing broad relations with the countries of the region.